

אור ההלכה

מס' 161 | כסלו תשפ"ה | שנה ט"ו | לע"ג יוסף בן כונה, טובה בת צלחה ע"ה

דבר העורך

בעקבות תקלות רבות הנגרמות במהלך כתיבת האותיות בהכנסת ס"ת, שפעמים מגיעים לכדי פסילת הספר בלא יודעין, ורוכש הספר שהשקיע את כל הונו ואונו בקניית הספר, הוא בידיו גורם לפסלתו מחמת חוסר ידע ואי נעילות, ובזה גורם גם אח"כ להכשלת הציבור שקוראים בס"ת פסול, בפיסולים שאי אפשר לעלות עליהם בהגלה לאחר מכן. הננו לפרסם כאן את מכתבו של מורנו ראש המכון הגר"ש מועלם שליט"א בענין זה וזה לשונו:

נסיון העבר הורה שישנם תקלות רבות במעמד סיום כתיבת הספר, ובפרט בעת שמכבדים למי שאינם שומרי תורה ומצוות ומחללי שבתות לכתוב או לחבר אותיות בסיום הספר, שדבר זה פוסל את הספר כמבואר במשנה ברורה (סימן ט"ל סק"י) וקול

יעקב (אות יא) והלכה ברורה עמוד רמ"ח. ע"ש, וגם כאשר מכבדים לאנשים שומרי תורה ומצוות פעמים שמחמת שאינם בקיאים בכתיבת סת"ם נגרמות פסילת אותיות או נפילת דיו על הכתב, דבר שגורם לתיקונים ועוגמת נפש במעמד הסיום, וכן אירע פעמים רבות ששכחו המכובדים לומר "לשם קדושת ספר תורה" והאות שחיברו פסולה ופוסלת את כל הספר תורה כמבואר ברייעות שלמה ח"א פרק ה סעיף ט', לפיכך יש להנהיג

הודעות המכון

שע"י ישיבת "כסא רחמים" ספרדית
ע"ש החסיד העניו רבי רפאל מאוזן אביו של הגה"ק "איש מצליח" זצ"ל
בנשיאות: מרן מופת הדור הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצ"ל ומורן ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאוזן שליט"א בראשות הגאון ר' שלמה מועלם שליט"א
כתובת: רח' הרב עוזיאל 26 ב"ב. טל: 03-5747316
עורך העלון: הרב רפאל יוסף

להרים מכשול תקלות בהכנסת ספר תורה

שהסופר עצמו יאחוז הקולמוס בידו והוא המוליך והמביא וכותב את האותיות. ובעל הספר והמכובדים יניחו את ידם על ידו בנחת, ויאמר הסופר לכל אחד מהמכובדים: **תמנה אותי שליח לכתוב אות בספר תורה**, ושלוחו של אדם כמותו כמ"ש במסכת חגיגה (דף י"ד ע"ב) דשלוחו של אדם כמותו. וכ"כ הנימוקי יוסף, כתבו הוא בעצמו או שכן סופר לכותבו. וכ"כ הרב שלחן גבוה: הלוקח ס"ת מחבירו והגיהו על ידי סופר קיים מצות עשה כאילו כתבו הוא בעצמו כמ"ש הרמב"ם "ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבים לו". ע"ש. וכ"כ הגר"ח בתורה לשמה (סימן רצד) שהמנהג הסופר מניח אותיות שאינן גמורות כדי שבעל הספר ישלים אותם, וזה הבעל בית אינו יודע להשלים הלמ"ד והסופר השלים עבורו וכו' ע"ש.



וכ"כ בשו"ת שבת הלוי שיכול למנות שליח לסיים האותיות ומקיים מצות עשה של כתיבת ס"ת.
ואם אירע שלא אמר לשמה, או שנתנו לאדם שאינו שומר תורה ומצוות לכתוב אות, יש לפסול את אותה האות ולכתובתה מחדש כהלכה.

ולמזהיר ולנזהר שלומם ירבה כנהר הצב"י **שלמה מועלם** ס"ט

העלון יוצא לאור בסיוע:

רצועות "כתר ההידור", יצור כל סוגי הרצועות לתפילין, עור עליון עבודת יד, ועבודת מכונה, שחורות משני הצדדים. וכל שלבי הייצור נעשים עם כל ההידורים ההלכתיים ע"י אברכים יר"ש, כמו כן הרצועות עומדות תחת בקרה טכנולוגית צמודה על איכות הרצועות ע"י מומחים מהשורה הראשונה. בהשגחת:

הרה"ג רבי **שלמה מחפוד** שליט"א והרה"ג רבי **יעקב מאיר שטרן** שליט"א והרה"ג רבי **שלמה מועלם** שליט"א.
כתובת המפעל: א.ת. נתיבות ת.ד. 5077 טל: 08-9933597 נייד 050-6740000 hazotm@walla.com

לקבלת העלון: בבית ההוראה ניתן לקבלו חנים בין השעות 14-13 . בדואר: דמי מינוי לשנה 50 ₪ עבור 12 גליונות, למנוי ניתן לפנות לפלאפון מס' 050-6303848

מהנעשה במכון

בשנה האחרונה פרצה לשוק תוכנות המחשב לבדיקת סת"ם תוכנה חדשה המבוססת על טכנולוגיות חדשניות מהמתקדמות בעולם הנקראת "לעיני כל ישראל". ובתוך תקופה קצרה כבר כבשה את השוק. בבדיקה שערך המכון בשטח נמצא כי כבר כמה מכונים ומוגיהם משתמשים בתוכה ומרוצים מאוד מהשימוש בה. גם במעבדה הצבאית הראשית שהוקמה תחת פיקוחו של ראש המכון שליט"א רכשו את התוכנה ומשתמשים בה.

בימים האחרונים הגיעו ראשי ומנהלי התוכנה הרב נדב אלחדיד והרב מיכאל דורון שליט"א יחד עם המתכנת דוד שיטרית לפגישת יעוץ והדרכה אצל מורנו ראש

המכון הגר"ש מועלם שליט"א ולקבל את המלצתו לתוכנה החדשה. וכן לברר את הגרסאות המדויקות בסת"ם ומגילות אסתר למנהגי הספרדים, וכן התייעצויות הלכתיות שונות הנוגעות לתפעול התוכנה. ואכן הפגישה התנהלה ברוח טובה וראש המכון הביע את



התפעלותו מהיתרונות הרבים הקיימים בתוכנה זו על פני התוכנות הקיימות. וכגון: שלוש אפשרויות לצילום הסת"ם, א. ע"י סורק. ב. ע"י מצלמה. ג. ע"י קובץ, יתרון חשוב ביותר שאין צורך לסרוק את העמודים לפי הסדר אלא בסדר אקראי והתוכנה מבצעת את הסדר באופן אוטומטי, אין צורך להמתין לניתוח הנתונים, הניתוח נעשה ברקע ומאפשרת לבדוק להמשיך ולעבוד. אין מעצורים בניתוח הנתונים התוכנה מזהה את כל הבעיות כשנמצאו בעיות בעמוד מסוים, התוכנה לא מאפשרת לבדוק להתקדם לעמוד הבא, עד שרואה שהבודק ראה

תוכנת מחשב "לעיני כל ישראל" ביד רפאל

את כל התקלות ואישר זאת. התוכנה בודקת חסירות ויתרות ומוחלפות דיבוקים ופיסוקים שאלות באותיות, תיבה החלוקה לשתיים ושתי תיבות הנראות כאחת, פרשה פתוחה וסתומה. התוכנה מדויקת להפליא ואינה מסמנת התרעות שוא. במאגר האותיות של התוכנה יש מודלים של כתב ספרדי ואשכנזי. את הבעיות ניתן לתקן ישירות מהמסך ואין צורך בהדפסת דף, ועוד יתרונות יחודיים נוספים.

כמו כן סוכם שנוסח המגילה הספרדית היחידה לבדיקת חסרות ויתרות תהיה כפי דעתו של **מרן ראש הישיבה** שליט"א נשיא המכון.

בנוסף אישר ראש המכון ששמות השם המודפסים ע"י התוכנה הם בחסרון באופן שאין כאן שם השם בין לעניין מחיקה ובין לעניין בזיון. שהוא דבר הטעון תיקון בחלק מהתוכנות הקיימות, וכמו שהתירע על כך ראש המכון בעבר.

ראש המכון ממליץ בחום לציבור על השימוש בתוכנה זו, אך עם זאת ביקש להבהיר לציבור [וכן הובהר בפגישה לבעלי התוכנה] שגם תוכנה יחודית זו אינה תחליף להגה ע"י מגיה מוסמך, אלא רק תוספת לבדיקת חסרות ויתרות ומוחלפות ועוד.

לניסוי התוכה - ניתן לקבלה חודש חינם.

לרכישה: לבדיקת סת"ת תו"מ ומגילות סך 100 ₪ לחודש לבדיקת תו"מ ומגילות סך 80 ₪ לחודש. לבדיקת תו"מ סך 65 ₪ לחודש. ליצירת קשר ניתן להתקשר לרב נדב אלחדיד בפלאפון 0502425015

שאלות ותשובות שנשאל מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזן שליט"א

שואל ומשיב | נאמן ס"ט

שאלה: גידם שאין לו יד רק זרוע, כיצד יניח תפילין?

תשובה: יניח בלי ברכה. ואם אין לו גם זרוע פטור לגמרי ואינו מניח בימין. ויש חולקים. ודעת רוב האחרונים כדעה ראשונה.

שאלה: כיצד ינהג יהודי שחזר בתשובה ובעברו קעקע בבשרו תמונה שאינה צנועה במקום הנחת התפילין?

תשובה: יסיר התמונה ע"י קרן לייזר. או יכסה התפילין עם השרוול מיד אחר הנחתן.

שאלות מבית הוראה יד - רפאל

מאת הרה"ג ר' אדיר הכהן שליט"א
מח"ס ילקוט כהונה א"ח ושו"ת יועץ הכהן א"ח ועו"ס

המשך מגילון קודם

פרשיות המונחות בבית התפילין כנגד התיאורא העליונה

או למטה מזה מה דינם?

ואנכי שמעתי ולא אבין מה הכרח לפרש כן, ואדברבה לכאורה אי אפשר לפרש כדבריו, שהרי מרן בתחילה הביא מר"ו שגם לחכמים צריך ליתן ריוח בין פרשה לפרשה כדי שיוכל להכניסן בארבעה בתים. והקשה לשיטת רש"י שאם לחכמים א"צ להניח ריוח כלל א"כ אי אפשר להכניסן בארבעה בתים. ותיריך דבאמת לדברי הכל צריך להניח ריוח שיוכל ליתנם בארבעה בתים. ולרש"י איירי בזקופות וחותר על מנת שיוכל להכניסם בכמה בתים. ואם כן איך נאמר שהוקשה למרן אם אין ריוח אי אפשר להכניס כל הכתב לתוך הבית, הרי גם אם יש ריוח הכל מחובר, ואם כבר חותר הרי יכול להמשיך החיתוך עד סיום הכתב ולמה צריך בדוקא ריוח יותר גדול. ועל כרחק שלא זה מה שהוקשה לו, אלא הוק"ל דמשמע מרש"י שרק לרבי צריך ריוח, ואם לחכמים אין ריוח כלל א"כ איך יכניס ארבע פרשיות בארבע בתים, הרי הכל מחובר. ותיריך דלכ"ע בעיני ריוח בין הפרשיות כדי לחתוך ולא נחלקו אלא בריוח שבין הבתים. ואין כל הכרח שכל הקלף צריך להיות בתוך הבית. וכן מתבאר מדברי הרב שלחן גבוה (ס"ק קי"א) והרב מאמר מרדכי (ס"ק מ"א). ע"ש.

ובדעת העיטור שהביא בב"י בקיצור, זה לשון העיטור: וצריך ליתן ריוח ביניהם אם כתבן בקלף אחד וצריך שיהא ריוח בין פרשה לפרשה כדי שתכנסו כל הפרשה בכל בית בפ"ע. וחכמים אומרים א"צ וק"ל כרבנן. עכ"ל. וכתב בקונטרס, שאף שמבאר מחלוקתו בין הפרשיות, אולם מכריח מרן בב"י לפרש דבריו כמו ברש"י שריוח בין הפרשיות הוא לכ"ע כדי להכניס הפרשיות, ומה שכתב וחכמים אומרים א"צ היינו בריוח בין הבתים. ואף שיש דוחק הלשון, עדיף דוחק הלשון מדוחק הענין. עכת"ד. והנה אף שכלל זה נכון הוא וכתבו מרן בב"י יו"ד (סי' רכ"ח), מ"מ כאן בענינותנו לא מצאנו שיכתוב הב"י לבאר דברי העיטור כרש"י, וגם אין צריך לכתוב כן אחר דלהעיסור לא בעינין זקופות לעיכובא, ובדברי העיטור כמודמה והדבר כמעט מפורש שלהכמים א"צ שתכנסו כל פרשה בית בפני עצמה וכל פירוש אחר אינו רק דוחק הלשון אלא כמעט ולא כנס בלשון. ואין בזה לא דוחק הלשון ולא דוחק הענין.

אתאן לסיפא, בפרק ה', שם הביא שבספר שלי"ה ובזבחי צדק ובבר ברכות פסלו ואפילו בדיעבד אם הקלף יושב בחלל התיאורא. ומזה העיר על רבים מגדולי הדורות האחרונים שכתבו להקל בזה עכ"פ כשיורדות רק לחלק העליון, ובהם הרב דברי יציב והרב מנחת יצחק והרב אבן ישראל והרב אבני ישפה ועוד. ובין היתר העיר גם על דברי מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה נה"ו בספר

מקור נאמן ח"א (סי' נ') שהכשיר מצד רובו ככולו. והעיר על דבריו שהם נגד השל"ה הזב"צ והרב רב ברכות שפסלו אף ביעבד. וגם עצם יסודו צ"ע לחדש בכלל של רובו ככולו נגד כל הפוסקים. ושכן מוכח מהראשונים. ולפחות הוי ספיקא דאורייתא שברור שצריך להחמיר. עכת"ד. והנה בדעת הראשונים, עיין מה שכתבנו לעיל לדחות עיקרי דבריו. ובעיקר השגותיו על מו"ר נה"ו, על כגון דא אמרו (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה) ד"ת עניים במקומם ועשירים במקום אחר. ולא זכר ש"ר מאמרו של מו"ר בירחון אור תורה (אלול תשע"ד ס' ק"מ) שם הרחיב היריעה בזה. וכבר בראש דבריו כתב לתמוה איך ברב פעלים נסתפק הגר"ח בכוונת הרבנים הפוסלים אם הוא רק לכתחילה, וביאר כוונתו שמה שזקנו פסל התפילין, היינו דוקא לסופר שעשאן שצריך לכתחילה להחליף בבית אחר גדול, אבל בדיעבד הם כשרים. וגם הביא בסוף מאמרו דברי הגר"ח גופיה שם שכתב דלשון הגאון שלי"ה משמע טפי דלכתחילהקאמר. וגם בעיקר הדין של רובו ככולו בנ"ד, האריך הרחיב שם בטוב טעם ודעת, עיין שם באורך מילתא בטעמא. ובלא"ה כל הגדון אם להכשיר מצד רובו ככולו, ביאר מו"ר בסוף דבריו בשם קונטרס הידורי תפלין להגר"ש דבליצקי הוא היכן שיורדים למקום שמכניסים חתיכת עור עבה בין החלק העליון לחלק התחתון של התיאורא, אבל היכן שיורדים רק למקום שהבית מתפשט לצדדין ברחב התיאורא, לית מאן דחש לה להחמיר שינוחו הפרשיות דוקא בגובה הבתים לפני שהם מתרחבים. ע"ש. וכן בקונטרס זה של הגר"מ מלכה הביא רבים מהפוסקים דהכי סבירא להו, אלא שתמה עליהם מהראשונים, וכבר ביארנו לעיל שאין כל הכרח מהראשונים לחלוק על כך, **וכל שהבתים יורדים למקום התיאורא העליונה היכן שהבית מתפשט לצדדין, וכמו שכן הוא על פי רוב, התפלין כשרות אף לכתחילה.** רק זאת אעיר על מה כתב בקונטרס שם שמרן הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"א (האר"ח סי' א' אותה) (כתב לפסול. ושכן אמר לו פנים אל פנים הגר"ע יוסף גופיה. אך קשה להתעלם ממה שהובא בספר יריעות שלמה ובעוד מחכמי הדור ששאלו את הגרע"י גופיה והורה להקל בחלק העליון. וכדי ליישב הסתירה על כרחק שמה שפסל איירי בחלק התחתון. וכן ראיתי בספר מעיין אומר חלק ו' (סי' ע"ה) שכתב ששאל זאת כמה פעמים את הגר"ע יוסף עקב המפקפקים בהיתר, ואמר לו בפירוש שכל מה שאשר זה רק בחלק התחתון, אבל בחלק העליון התפלין כשרות. **וכן עיקר להכשיר בחלק העליון אף לכתחילה. ואף אם יורדות יותר מזה, מעיקר הדין הם כשרות, מדיון רובו ככולו** וכאשר הורה גבר מו"ר נה"ו. ומי כמוהו מורה.

והבאתי כל הכתוב לחיים לפני מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה יחשיל"א, ואמר שהדברים ברורים, וחלילה לפסול רוב התפלין עקב כך וצויה לפרסם הדברים. *

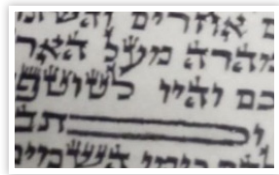
*.ראה עוד בזה תשובת מרן ראש הישיבה שליט"א בקובץ יד רפאל ח"א סימן ב' ותשובת הרה"ג שרונ מונשרוב שם סימן ל"ה, ובסוף הקובץ (בלקט הרמת מכשול עמוד 05).

נדפס מחדש סדרת הספרים יריעות שלמה וניתן להשיג במכון ובחנות הספרים המובחרות

מבית ההוראה



אות יו"ד עם מושב, נשחתה צורתה ופסולה



אות כ' רחבה ביותר, נשחתה צורתה ופסולה



נגיעה באותיות ע' ו', מותר להפריד ביניהן.



רגלי הזיג"ן מעובות לשמאל, לא נעשו כנו"ן הפוכה וכשרות

תיקון סופרים

מאת ראש המכון שליט"א

בשו"ת **שבת הקהתי** (ח"א סימן רפ"ב) כתב שאם יש דיבוק בשם שד"י שמאחורי המזוזה אין להפריד הדיבוק, כיון ששם זה אינו מכלל הכתיבה שנצריך היקף גויל אלא שנכתב לשמירה. ע"ש.

ויש להעיר שאע"פ שאם לא כתב שם זה כלל במזוזה אינו מעכב וכמ"ש בסה"ק יריעות שלמה ח"א (פרק ו' סעיף כ"ג), מ"מ כיון שלכתחילה יש לכותבו במזוזה מאחור, א"כ צריך להיות כראוי שאין אותיותיו דבוקות זו לזו. ועיין בזה"ק (פרשת ואתחנן) דאיתא: תא חזי, והיה שמא קדישא מתאן לעילא, ועל דא שד"י אתרשים מלבר לקבל שמא דא, "והיה" מלגיו שד"י מלבר, להוי נטיר בר נש מכל סטריין מלבר ומלגיו. ע"כ. וכ"כ הגר"ח בבן איש חי (שנה שניה פרשת כי תבוא בהקדמה) ששמות אלו כתובים זה כנגד זה, מפני שהם שומרים את ישראל. ע"ש. ומבואר ששם שד"י שומר את האדם, וא"כ לפי"ז צריך שיהיה כשר כדי שיפעל את פעולתו, והוי ההפרדה לצורך תיקון. וכמ"ש כיו"ב הרב עצמון בשו"ת שבת הקהתי (ח"ב מילואים דף ער) דכיון שיש דעות ששם שלא קידש אותו אין לו קדושת השם, א"כ כדאי לקדש שם שד"י שהוא שם לשמירה, דאם אינו מקדש, לאו שם קדוש להניי שיטות, ואולי אז אין כאן שמירה. ע"ש. ומינה לנד"ד. וכן ראיתי בשו"ת שבת הלוי (ח"ד סימן קלט) שנשאל גבי שם שד"י במזוזה שאותיות ש' ד' נדבקו בדיבוק עבה, והשיב שאם הדיבוק פוסל צורת האות א"כ אין חשש מחיקת השם להלכה, ואם רק נגיעה כל דהו שאינה פוסלת עצם צורת אותיות השם, א"כ כבר נהגו לגרדה בסכין להפריד

הנגיעה, ולהניח משהו בכל אות מן הצד, ואם ספק אם נפסלה האות אם לאו, יש להוסיף דיו ע"י קטן שיהיה פסול ודאי. ע"ש. [ועיין מש"כ בסה"ק יריעות שלמה ח"ד פרק ב סעיף י]. וראה לו עוד בח"ו (סימן קנב) שהקשה לו הרב השואל, כיצד התיר לגרד בין האותיות כשהשם ניכר, הרי בשם מאחורי המזוזה אין דין כתיבה תמה ולא נאמר בו דין כתיבה, א"כ לא תגע בו יד. והשיבו הרב זצ"ל, דאפילו במחיקת מקצת השם ממש נסתפקו הקדמונים אם הוא מהתורה, ואע"פ שבזה אנו מחמירים, היינו במחיקה אשר היא בשטח האותיות ממש, אבל במחיקה של דיבוק, הרי ל"א אין בכלל איסור מחיקה דאין זה מן השם, ואפילו למחמירים אינו אלא מדרבנן, וכיון שהוא לתקן ספק או לתקן השם עצמו, א"ע דכשר בלא"ה כמבואר בתשובת מהר"ם פאדווה (סימן פ) דאע"פ שהשם כשר בלא"ה, מ"מ כיון שהשם יהיה יותר מיושר ומתוקן אין כאן מחיקה, ואע"ג דלענין ההי"ן שבשם לא רצה מהר"ם הנ"ל לסמוך להקל נגד רבותיו [עיין בסה"ק יריעות שלמה ח"ד פרק א הערה 40], אבל בנד"ד שפיר חזי לאצטרופי מהטעמים שכתבתי, ואיני רואה מקום להחמיר בזה. עכת"ד. ומצאתי תנא דמסייע ליה הגאון מהרש"ק בשו"ת קנאת סופרים (סימן פד) שכתב ח"ל: ואני מורה תמיד בשם שד"י בחוץ, אם נתקלקל קצת אות מהם, לתקנם. עכ"ל.

לדינא: נדבקה אות משם שד"י לחברתה ולא נשתנתה צורתן מותר להפריד הנגיעה. ואם נשתנתה צורתה יש לעיין ביריעות שלמה ח"ד פרק ה' סעיף י"א.